

SPIS TREŚCI

Część I

1. PROPEDEUTYKA STARZENIA SIĘ ORGANIZMU 3
- 1.1. Podstawy biologicznego starzenia się organizmu człowieka oraz mechanizmy starzenia się – Kornelia Kędziora-Kornatowska 3
 - 1.1.1. Zmiany strukturalne i czynnościowe w wieku podeszłym 3
 - 1.1.2. Mechanizmy starzenia się człowieka 9
 - 1.1.3. Teorie stochastyczne 10
 - 1.1.4. Teorie niestochastyczne 11
 - 1.1.5. Teorie genetyczne 11
 - 1.1.6. Podsumowanie 12
- 1.2. Łagodne zaburzenia poznawcze – Alina Borkowska 13
 - 1.2.1. Wprowadzenie 13
 - 1.2.2. Kryteria diagnostyczne i obraz kliniczny łagodnych zaburzeń poznawczych 14
 - 1.2.3. Predyktory konwersji łagodnych zaburzeń poznawczych do otępienia 18
 - 1.2.4. Znaczenie diagnozy neuropsychologicznej łagodnych zaburzeń poznawczych 21
 - 1.2.5. Zaburzenia neuropsychiatryczne w łagodnych zaburzeniach poznawczych 24
 - 1.2.6. Leczenie i prewencja łagodnych zaburzeń poznawczych 27
 - 1.2.7. Podsumowanie 28
2. METODY I MOŻLIWOŚCI DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH U OSÓB STARSZYCH – Hanna Kachaniuk, Wiesław Fidecki, Irena Wrońska 33
- 2.1. Pojęcie rewitalizacji w odniesieniu do seniora 33
- 2.2. Rewitalizacja obszarów i przestrzeni publicznych jako element polityki senioralnej 35
- 2.3. Niektóre metody rewitalizacji i działania rewitalizacyjne dotyczące osób starszych 36
 - 2.3.1. Zabiegi rewitalizujące 38
 - 2.3.2. Dieta seniora 40
- 2.4. Podsumowanie 41

3. WYBRANE ASPEKTY FUNKCJONOWANIA BIO-PSYCHO-SPOŁECZNEGO OSÓB W STARSZYM WIEKU 45	
3.1. Rola osób w starszym wieku w rodzinie i społeczeństwie – Roman Ossowski	45
3.1.1. Wstęp	45
3.1.2. Problemy uczestnictwa osób w okresie późnej dorosłości w życiu społecznym	46
3.1.3. Aktywność i uczestnictwo jako konieczność życiowa i wyraz osobistej niezależności	48
3.1.4. Znaczenie więzi rodzinnych i uczestnictwa w życiu rodzinnym w wieku starszym	50
3.1.5. Wydarzenia kryzysowe okresu późnej dorosłości	56
3.1.6. Kierunki wsparcia osób w okresie starszym	58
3.1.7. Podsumowanie	63
3.2. Możliwości i metody wspomagania funkcjonowania poznawczego osób starszych – Ludmiła Zajęc-Lamparska	66
3.2.1. Plastyczność neuropoznawcza w okresie starości	66
3.2.2. Treningi funkcji poznawczych	68
3.2.3. Stymulacja poznawcza	71
3.2.4. Rehabilitacja poznawcza	72
3.2.5. Podsumowanie	74
3.3. Rehabilitacja osób w starszym wieku – metody i formy oddziaływania – Marta Podhorecka	76
3.3.1. Specyfika rehabilitacji osób starszych – pojęcie rewitalizacji i rehabilitacji	76
3.3.2. Wpływ aktywności ruchowej na organizm osoby starszej	77
3.3.3. Wytyczne dotyczące fizjoterapii i aktywności fizycznej osób starszych	78
3.3.4. Przeciwwskazania i środki ostrożności	79
3.3.5. Przykładowe formy i metody stosowane w rehabilitacji osób starszych	79
3.3.6. Podsumowanie	82
3.4. Przejawy przemocy wobec osób starszych, metody zapobiegania i pomocy – Magdalena Leszko	85
3.4.1. Przemoc wobec osób starszych – definicja i występowanie	85
3.4.2. Rodzaje przemocy wobec osób starszych	86
3.4.3. Czynniki narażające osoby starsze na bycie ofiarą przemocy	88
3.4.4. Rozpoznanie objawów stosowania przemocy	89
3.4.5. Postępowanie w przypadku wykrycia przemocy	92

3.4.6.	Zapobieganie przemocy	93
3.4.7.	Podsumowanie	94
3.5.	Stereotypy starości i starzenia się – Magdalena Grabowska	96
3.5.1.	Definicja stereotypu	96
3.5.2.	Geneza stereotypów starości	99
3.5.3.	Zawartość treściowa stereotypu starości	100
3.5.4.	Konsekwencje stereotypów starości	102
3.5.5.	Metody przeciwdziałania stereotypom i eliminowania ageizmu	107
3.5.6.	Podsumowanie	109
3.6.	Seksualność osób starzejących się – Magdalena Grabowska	112
3.6.1.	Pojęcie seksualności	112
3.6.2.	Obraz seksualności osób w okresie późnej dorosłości	116
3.6.3.	Czynniki determinujące aktywność seksualną seniorów	119
3.6.4.	Podsumowanie	122
4.	FORMY ORGANIZACYJNE OPIEKI NAD OSOBAMI W STARSZYM WIEKU	125
4.1.	Aspekty organizacyjne opieki instytucjonalnej nad osobami w starszym wieku w Polsce i na świecie – Alicja Marzec	125
4.1.1.	Uwarunkowania rozwoju opieki nad osobami w starszym wieku	125
4.1.2.	Formy organizacyjne opieki nad osobami starszymi w Polsce i na świecie	128
4.1.3.	Opieka długoterminowa medyczna	131
4.1.4.	Podsumowanie	135
4.2.	Rola POZ w opiece nad osobami starszymi – Halina Doroszkiewicz	137
4.2.1.	Społeczno-demograficzne uwarunkowania świadczenia opieki nad osobami starszymi	137
4.2.2.	Rola podstawowej opieki zdrowotnej w opiece nad osobami starszymi	140
4.2.3.	Rola pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej wobec starszych podopiecznych	141
4.2.4.	Podsumowanie	145
4.3.	Rola pomocy społecznej w opiece nad osobami starszymi – Ewa Borowiak	147
4.3.1.	Cele, zadania, rodzaje świadczeń i tryb ich udzielania oraz organizacja pomocy społecznej	147
4.3.2.	Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania	150
4.3.3.	Dzienne domy pomocy społecznej i domy pomocy społecznej	152
4.3.4.	Specyficzne problemy pielęgnacyjne osób mieszkających w domach pomocy społecznej	154
4.3.5.	Podsumowanie	155

- 5. WYBRANE ASPEKTY OPIEKI MEDYCZNEJ W GERIATRII** – Kornelia Kędziora-Kornatowska 157
- 5.1. Wprowadzenie 157
- 5.2. Problem wielochorobowości i specyfika przebiegu schorzeń u pacjentów w starszym wieku 159
- 5.3. Problemy opieki nad osobami starszymi w Polsce 160
- 5.4. Wybrane aspekty opieki medycznej i pielęgniarstwa 164
- 5.5. Podsumowanie 167
- 6. CAŁOŚCIOWA OCENA GERIATRYCZNA** – Barbara Bień, Zyta Beata Wojszel 169
- 6.1. Całościowa ocena geriatryczna jako standard w ocenie ludzi starszych 169
- 6.2. Zespołowe podejście geriatryczne 170
- 6.3. Cele całościowej oceny geriatrycznej 171
- 6.4. Struktura i stadia procesu całościowej oceny geriatrycznej 173
- 6.5. Podsumowanie 175
- 7. WIELKIE PROBLEMY GERIATRYCZNE – ROLA ZESPOŁU TERAPEUTYCZNEGO W OPIECE NAD PACJENTEM** – Zyta Beata Wojszel, Barbara Bień 177
- 7.1. Wprowadzenie 177
- 7.2. Zaburzenia funkcji zwieraczy 178
- 7.2.1. Występowanie, przyczyny i następstwa nietrzymania moczu 178
- 7.2.2. Diagnostyka i postępowanie w nietrzymaniu moczu 180
- 7.2.3. Nietrzymanie stolca jako problem geriatryczny 181
- 7.3. Upadki 183
- 7.4. Zespoły otępienne i depresje wieku podeszłego 186
- 7.4.1. Występowanie i podstawy patofizjologiczne otępienia 186
- 7.4.2. Kryteria rozpoznawania i obraz kliniczny otępienia 186
- 7.4.3. Terapia otępienia 188
- 7.4.4. Depresje wieku podeszłego 188
- 7.5. Zespoły splątania 190
- 7.6. Geriatryczny zespół jatrogenny 191
- 8. WYBRANE ASPEKTY ROLI PIELĘGNIARKI W FARMAKOTERAPII OSÓB W PODESZŁYM WIEKU** – Elżbieta Krajewska-Kułał, Mateusz Cybulski, Marek Szczepański 195
- 8.1. Wprowadzenie 195
- 8.2. Ogólne zasady przygotowania, podawania i przechowywania leków obowiązujące pielęgniarkę 199
- 8.3. Ogólne niebezpieczeństwa związane z podawaniem leków 202
- 8.4. Polipragmazja, politerapia, niedostateczne leczenie 203
- 8.5. Geriatryczny Zespół Jatrogenny w aspekcie pracy pielęgniarki 207

8.6. Przyczyny niepowodzeń leczenia u osób w podeszłym wieku	210
8.7. Podstawowe zasady stosowania leków w wieku podeszłym	215
8.8. Przygotowanie chorego do przyjmowania leku w domu	217
8.9. Możliwości wypisywania recept przez pielęgniarki	220
8.10. Podsumowanie	224
9. DIAGNOZA PIELĘGNIARSKA PACJENTA GERIATRYCZNEGO NA PRZYKŁADZIE CHOREGO Z CUKRZYCĄ – Marta Muszalik, Zbigniew Bartuzi	229
9.1. Wprowadzenie	229
9.2. Odrębności przebiegu klinicznego cukrzycy w wieku starszym	231
9.2.1. Studium przypadku pacjenta geriatrycznego z cukrzycą	232
9.3. Podsumowanie	240
10. WYBRANE ASPEKTY PIELĘGNACJI OSÓB W STARSZYM WIEKU	243
10.1. Podstawowe aspekty pielęgnacji i komunikacji z osobami starszymi – Monika Biercewicz	243
10.1.1. Pielęgnacja skóry osób w podeszłym wieku oraz profilaktyka odleżyn	243
10.1.2. Podsumowanie	249
10.1.3. Postępowanie pielęgnacyjne wobec chorego z dysfunkcją narządu słuchu i wzroku	250
10.1.4. Podsumowanie	253
10.2. Pielęgnowanie seniorów ze schorzeniami układu moczowo-płciowego – Grażyna Puto	255
10.2.1. Zmiany inwolucyjne układu moczowego	255
10.2.2. Zakażenia układu moczowego	256
10.2.3. Objawy kliniczne	257
10.2.4. Kryteria diagnostyczne	257
10.2.5. Udział pielęgniarki w procesie diagnostycznym, działaniach opiekuńczo- pielęgnacyjnych, leczeniu, profilaktyce i edukacji	258
10.2.6. Podsumowanie	261
10.3. Pielęgnowanie osób w starszym wieku ze schorzeniami onkologicznymi – Beata Leśniczak	263
10.3.1. Epidemiologia i ogólna charakterystyka chorób nowotworowych u osób w starszym wieku	263
10.3.2. Opieka pielęgniarska nad osobą starszą z chorobą nowotworową	265
10.3.3. Opieka nad osobą starszą poddaną chemioterapii	273
10.3.4. Radioterapia u osób w starszym wieku	276
10.3.5. Opieka nad osobą starszą z zespołem kacheksji nowotworowej	277
10.3.6. Podsumowanie	278

- 10.4. Pielęgnowanie pacjentów w starszym wieku ze schorzeniami narządu wzroku
 – Ewa Borowiak, Agnieszka Kotarba 280
- 10.4.1. Zaćma 280
- 10.4.2. Jaskra 284
- 10.4.3. Zwyródnienie plamki żółtej związane z wiekiem 288
- 10.4.4. Diagnostyka pielęgniarstwa pacjenta w podeszłym wieku ze schorzeniami
 narządu wzroku 290
- 10.4.5. Psychologiczne aspekty opieki nad osobą w podeszłym wieku ze
 schorzeniami narządu wzroku 294
- 10.4.6. Podsumowanie 301
- 10.5. Wybrane aspekty i zasady żywienia osób starszych – Alina Jaroń 304
- 10.5.1. Zmiany inwolucyjne układu pokarmowego – wpływ na przyswajanie
 składników odżywczych 304
- 10.5.2. Zmiany w składzie ciała zachodzące wraz z wiekiem 306
- 10.5.3. Metody ewaluacji sposobu żywienia oraz stanu odżywienia 307
- 10.5.4. Ogólne zasady oraz odrębności w żywieniu osób starszych 311
- 10.5.5. Sposoby wzbogacania diety seniora 313
- 10.5.6. Podsumowanie 314
- 11. OTĘPIENIA – DIAGNOSTYKA, LECZENIE I POSTĘPOWANIE – Robert Kucharski,
 Katarzyna Łachut 317**
- 11.1. Wprowadzenie, definicja otępienia, informacje wstępne 317
- 11.1.1. Choroby powodujące otępienie 318
- 11.1.2. Kiedy i u kogo może wystąpić problem 319
- 11.2. Objawy psychiatryczne i neurologiczne towarzyszące otępieniu 319
- 11.3. Metody diagnostyki pacjenta z otępieniem 323
- 11.3.1. Rozpoznanie choroby 323
- 11.3.2. Specyfika podstawowych chorób powodujących otępienie 324
- 11.4. Problemy szczególnie towarzyszące otępieniu i sposoby postępowania
 w konkretnych przypadkach 325
- 11.4.1. Problemy psychologiczne 325
- 11.4.2. Problemy prawne 331
- 11.5. Leczenie farmakologiczne i pozafarmakologiczne 333
- 11.6. Podsumowanie 336
- 12. UZALEŻNIENIA U OSÓB STARSZYCH – SPECYFIKA POSTĘPOWANIA –
 Grażyna Puto 337**
- 12.1. Wstęp 337
- 12.2. Czynniki ryzyka rozwoju uzależnienia osób starszych od alkoholu i/lub leków 338

- 12.3. Uzależnienie od alkoholu u osób starszych 338
 - 12.3.1. Wpływ alkoholu na organizm osoby starszej 339
 - 12.3.2. Objawy sugerujące uzależnienie od alkoholu u osób starszych 339
 - 12.3.3. Typy uzależnienia od alkoholu u osób starszych 340
 - 12.3.4. Problemy związane z diagnozowaniem uzależnienia od leków u osób starszych 340
 - 12.3.5. Udział pielęgniarki w procesie diagnostycznym 341
 - 12.3.6. Udział pielęgniarki w procesie leczenia 343
- 12.4. Uzależnienie od leków u osób starszych 344
 - 12.4.1. Rozwój uzależnień od leków u osób starszych 344
 - 12.4.2. Objawy sugerujące uzależnienie od leków 345
 - 12.4.3. Udział pielęgniarki w procesie diagnostycznym 345
- 12.5. Podsumowanie 346
- 13. POSTĘPOWANIE WOBEC PACJENTÓW W STARSZYM WIEKU LECZONYCH CHIRURGICZNIE – Maria Szewczyk, Paulina Mościcka, Justyna Cwajda-Białasik 349**
- 13.1. Opieka przedoperacyjna nad chorym w starszym wieku 349
 - 13.1.1. Podstawowe działania diagnostyczne i pielęgnacyjne przed zabiegiem operacyjnym 351
- 13.2. Podsumowanie 355
- 14. OPIEKA PALIATYWNA NAD PACJENTEM NIEULECZALNIE CHORYM – Krystyna de Walden-Gałaszkó 359**
- 14.1. Wstęp – opieka paliatywna a opieka hospicyjna 359
- 14.2. Opieka nad pacjentem z chorobą nowotworową 360
 - 14.2.1. Organizacja opieki paliatywnej 360
 - 14.2.2. Ogólne zasady postępowania w opiece paliatywnej 361
- 14.3. Specyfika opieki paliatywnej u chorych w starszym wieku 364
- 14.4. Zwalczanie bólu 366
- 14.5. Opieka psychologiczna nad pacjentem umierającym – zadania pielęgniarki 370
- 15. WYBRANE ZESPOŁY STARCZEJ NIESPRAWNOŚCI W PRAKTYCE PIELĘGNIARSKIEJ – ZESPÓŁ SŁABOŚCI – Marta Muszalik 381**
- 15.1. Wprowadzenie w zagadnienie 381
- 15.2. Podsumowanie 387

Część II

- 16. MATERIAŁY DYDAKTYCZNE DLA STUDENTÓW - Marta Muszalik 393**
- 17. PROPOZYCJA STANDARDU OPIEKI NAD PACJENTEM Z OTĘPIENIEM W ŚRODOWISKU**
 - Marta Muszalik 407
 - 17.1. Wprowadzenie 407
 - 17.2. Otępienie 408
 - 17.2.1. Standard opieki nad pacjentem z otępieniem w praktyce pielęgniarstwie w środowisku zamieszkania – propozycja 409
 - 17.3. Podsumowanie 415
- 18. STUDIUM PRZYPADKU PACJENTA W STARSZYM WIEKU Z WIELOCHOROBOWOŚCIĄ**
 - Ilona Grzeszak, Edyta Balas, Ilona Lutostańska 417
 - 18.1. Wprowadzenie 417
 - 18.2. Studium przypadku pacjentki geriatrycznej z wielochorobowością 418
 - 18.3. Podsumowanie 426

- SKOROWIDZ 429**